

ČIŇTE POKÁNÍ A VĚŘTE EVANGELIU

Jan Balcar 2021

Čtení: Matouš 18, 23-35

Text: Mk 1,14-15 „*Když byl Jan uvězněn, přišel Ježíš do Galileje a kázal Boží evangelium: Naplnil se čas a přiblížilo se království Boží. Čiňte pokání a věřte evangeliu*“.

Před nějakým časem jsem v pražském vinohradském sboru vyslechl přednášku známého filosofa, křesťana, pana prof. Jana Sokola. Po přednášce (jak už to obvykle bývá) došlo na otázky z auditoria. Jedna z nich zněla: jako podobu dnes může mít křesťanské svědectví? Mnohou, pousmál se pan profesor, ale jestli chcete slyšet něco konkrétnějšího, pak třeba umět přiznat svou chybu a omluvit se za ní.

Něco jsem prostě zvorál, někoho jsem svým chováním zarmoutil, či dokonce zranil, tak si to chci uvědomit, omluvit se mu za to a rozhodnout se napříště už něco podobného nedělat a tímhle způsobem se nechovat.

Možná mě tehdy přišla taková odpověď z úst filosofa až příliš jednoduchá. Vždyť přiznat chybu a omluvit se za ní je přece něco docela normálního, samozřejmého. Ale je tomu opravdu tak? Vidíte to tak kolem sebe? A jak je to u mě samotného? Umím já vždycky přiznat svou chybu, litovat jí a omluvit se za ní. Pan profesor asi dobře věděl, o čem hovoří.

*

Dnes bychom společně chtěli přemýšlet o POKÁNÍ. Už to slovo samo nezní člověku dvakrát příjemně, vyvolává v něm rozpačitost, nežádoucí konotace a nese tak sebou určitou pachuč. Na mysl vstupují pojmy jako hřích, selhání, svědomí, vina a řada dalších, které současný člověk moc slyšet nechce, a domýšlet je pak už vůbec ne. Nehodí se totiž do fazóny doby, která si žádá člověka sebevědomého, nestresovaného, uvolněného a zcela osvobozeného od myšlenek na cokoliv nepříjemného. Hrabat se ve svém svědomí, dejte s tím pokoj, ani náhodou.

Psychologové by mohli vyprávět, k jakým koncům může člověka přivést tlak doby, ale řekněme si upřímně - často i vlastní potřeba sebestylizace do role úspěšných, jak traumatizující účinky pro lidskou duši může mít potlačované svědomí, vědomě nepřiznaná vina, neochota postavit se k vlastním omylům čelem - shrnuto neschopnost vidět se a přijmout sám sebe jaký jsem.

*

Slovu pokání se obecně vzato ne vždy dobře rozumí. Přičinila se o to v minulosti i církev sama, když institucionalizovala pokání do podoby zpovědi, brala do svých rukou posouzení hříchu i formu rozhrěšení. Jenže pokání není žádný bič, nástroj k ovládnutí kohokoliv nebo formalizovaná duchovní praktika. „Dát se občas na pokání, jak se někdy říká, abych takovým skoro účetnickým způsobem uzavřel a sprovodil ze světa nějakou nepříjemnou životní kapitolu, je nepochopením jeho smyslu.

Proto M. Luther hned v prvním článku svých slavných 95 tezí, které vlastně otevřely v Evropě cestu reformaci, považoval za nutné připomenout, že když Pán Ježíš řekl „Pokání čiňte“, chtěl, aby pokání prostoupilo celý život člověka. Ne nějaké chvilkové klečení na hrachu, stání na hanbě či odříkávání předepsaných textů, ale pokání jako přítomný úmysl a stále znovu a opakovaně zpřítomňovaný úmysl uchopit dál život jiným způsobem, než dosud.

*

Co je tedy biblické pokání? Jeden nedávno zemřelý bohoslovec to vyjádřil ve svém článku o pokání zcela přesně už v samotném názvu článku: Čelem vzad! Krásným biblickým příkladem takového „hození zpátečky“ je příběh mladšího syna z podobenství o marnotratném synu. Jeho proviněním nebyla touha žít samostatným životem (vždyť to patří do prostoru člověku darované svobody), dokonce to nebylo ani to, že otcovy peníze doslova prohýřil v rozmařilém životě ve stylu víno, ženy zpěv.

Synovo provinění spočívalo ve způsobu odchodu od milujícího otce. Dej mi můj díl, tím spolu končíme, pálím za sebou mosty, a jdu si po svém. Sádlo na chleba, do vlasů kvítí (jak zpívá Jiří Suchý)...já vám ukážu, co je život. Teprve když všechno prohýřil a ocitnul se finančně i lidsky na dně, pochopil, že tudy cesta nevede. **Čelem vzad** a namísto někdejšího sebevědomého kupředu levá cesta domů, návrat k otci. Známe dobře to podobenství a víme tedy, jak ho otec přijal. Radost a rozepjatá náruč. Hodujme a radujme se, protože tento můj syn se ztratil a je znovu nalezen. Tak jedná Bůh se zbloudilým člověkem, který spolehnul jenom na sebe, poznal svůj omyl a vrací se zpátky.

I když slovo pokání se dá opsat ještě jinými výrazy, např. v NZ se často používá výraz METANOIA – změna smýšlení, ve své podstatě vždycky znamená návrat k Bohu, od něhož jsem ve své lidské namyšlenosti a domnělé soběstačnosti odešel. Celý ten příběh marnotratného syna je svědectvím o existenci veliké a v každém okamžiku přítomné šance pro každého z nás. Ať se nám život naší vinou jakkoliv zašmodrchá, ať se nám jeví naše situace sebebevýhodněji, existuje cesta zpátky a máme se kam vrátit.

*

„Když byl Jan uvězněn, přišel Ježíš do Galileje a kázal Boží evangelium: Naplnil se čas a přiblížilo se království Boží. Čiňte pokání a věřte evangeliu“.

V úvodu tohoto textu dnešního kázání je zmíněna postava Jana Křtitele. Známe ten příběh, jak za ním přišly zástupy, aby se daly pokřtít. Pokání čiňte, hřímá na ně prorok. Ještě není pozdě, ale čas Boží trpělivosti není bez konce. Sekera je již přiložena ke kořeni stromu. Na to se ho zástupy ptaly: Co máme dělat? Kdo má dvoje oblečení, dej tomu, kdo nemá žádné, kdo má co k jídlu, udělej to také tak. A nekoukejte na mě překvapeně - tohle všechno jste už přece mnohokrát slyšeli. Tak si to jenom konečně uvědomte a začněte se chovat slušně.

*

V době, kdy byl Jan Křtitel uvězněn, započal v Galileji svou činnost Ježíš. Také on začal své působení výzvou k pokání. Život je třeba zbavit prázdnoty, bezcílnosti a objevit jeho smysl. Ale jestliže Jan říkal, ještě máte čas a důrazně vyzýval k lítosti nad hříchy a varoval křtem na pokání, Ježíš hovoří jinak a povzbuzuje evangeliem k radosti. Čas se naplnil. Přiblížilo se království Boží. Ještě není plně na světě, ale už do něj vstupuje. Čiňte pokání a věřte evangeliu. Bůh neposlal svého Syna na svět, aby svět odsoudil, ale aby svět byl skrze Něho spasen. Slovo nebude mít sekera přiložená ke kořeni stromu, ale zcela nepochopitelné, šokující a úžas budící milosrdenství Nejvyššího, který nám všechno odpustil.

Činit pokání znamená přijmout do srdce tuto úžasnou skutečnost a přesměrovat život cele k Boží lásce. Věřit evangeliu, pak přijmout, že Bůh neopustil své stvoření, stojí na straně člověka, jde mu ve svém Synu vstříc, aby mu nabídl život naplněný láskou a hlubokou radostí. Život zbavený úzkosti a strachu.

Je zde ovšem jedno veliké a podmiňující ALE. Záleží totiž na tom, jak tuto nepochopitelnou Boží milost přijmeme a co s námi udělá. Dostáváme ji nezaslouženě, podobně jako ten královský sluha z podobenství o nemilosrdném služebníkovi. Zasloužil si potrestání, ale král se nad ním smiloval a nakonec mu jeho obrovský dluh odpustil. Jenže ten člověk sotva vyšel ven, chytil pod krkem svého dlužníka, lomcoval s ním a dožadoval se vrácení nepatrné dlužné částky. Přijatá milost neproměnila jeho život a dál jel ve starých kolejích. Dál viděl jenom sebe, druzí ho nezajímali. Obdarován milostí, sám neuměl být milosrdným. Proto o milost přišel a zamířil do vězení, dokud svůj dluh nesplatí. A Ježíš toto podobenství uzavírá slovy: tak bude s vámi jednat i můj nebeský Otec, jestliže neodpustíte každý svému bratru.

To je hodně silné slovo a navíc všichni cítíme, že o tomhle kategorickém požadavku nemá smysl diskutovat, že tady nic neusmlouváme. Chceš-li předstoupit před Boha, chceš-li se stát účastníkem jeho milosti, jdi a narovnej nejprve všechny své vztahy s druhými. Zbav se vůči nim jakékoliv formy nelásky, podezřívavosti, závisti i všeho dalšího, co ničí a likviduje mezilidské vztahy a přijmi druhého jako toho, koho ti do cesty posílá Bůh, a koho ti Ježíš ve svém dvojpřikázání lásky ukládá milovat jako sebe samého. Teprve potom, když se vydáš tímto směrem, teprve potom můžeš se srdcem kajícím doznávajícím svou křehkost a volajícím po boží milosti položit před Hospodina své dny, své myšlenky.

Samolibému a sebestřednému člověku, který si nepřipustí žádný svůj omyl a nedostatky vidí jenom na druhých, nic neřekne Ježíšova výzva k pokání. Takový člověk, přestože si namlouvá opak, v tom pevném sevření pouty samolibosti zůstává zbaven vnitřní svobody a možnosti zakusit pravý pokoj. Nenachází důvod k vděčnosti. Okrádá sám sebe o možnost radovat se s druhými a z druhých.

Naopak člověk, který se nebojí přiznat si, kolik svévole, samolibosti a pýchy je v jeho chování a jednání, jak nelaskavý, netolerantní je často k druhým, jak podobný je tomu marnotratnému synu ve způsobu jakým dnes a denně utíká od otce, takový člověk provedl už potřebné čelem vzad a míří správným směrem.

*

Lítost, přiznání a touha po nápravě, s nimiž prvotní církve spojovala skutečné pokání musí vyrůst z hloubi srdce a vůbec se nepotřebuje oblékat do hávu nějakého formalizovaného obřadu. V Janově epistoletě čteme: „Jestliže doznáváme své hříchy, on je tak věrný a spravedlivý, že nám hříchy odpouští a očišťuje nás od každé nepravosti“.

On - Hospodin - ten ve svém slově věrný a milující Otec. Proto pokání končí radostí, končí odpuštěním, zní evangelium. Člověk vstává jako vykoupáný, lehčí, osvobozený. Navíc ještě slyší Otcovo pozvání k hostině, k životu plnému, k životu věčnému.

Čiň pokání a věř evangeliu a „můžeš zase odpočinout, moje duše, neboť Hospodin se tě zastal“. Amen.